

Petten

Aan het begin van de 8e eeuw stichtte Willibrord kerkjes in diverse nederzettingen in Noord-Holland, in Velsen en Heiloo, maar ook noordelijker. In Petten stichtte hij een kerk die een tamelijk groot gebied met daarin vier kapellen besloeg, van Bergen tot Sint Maarten. Een paar eeuwen later was dat gebied veel kleiner geworden. Zo had Schoorl vanaf 1094 een eigen parochiekerk, maar Groet bleef nog tot in de 16e eeuw bij Petten horen.

Tot in de late middeleeuwen liep er een duinenrij van Camperduin via Petten naar het Zijper Zeegat. In die tijd bestonden behalve het oude Petten (uit 739) ook twee andere dorpen of buurtschappen: zuidelijker achter de duinenrij richting Camperduin lag 'Petten in Nolmerban', noordelijker lag 'Petten bij de Zijpe'. Dat laatste dorp lag aan het Zijpe en is waarschijnlijk ontstaan in verband met economische kansen op die plek: veerdiensten, visserij in de geul van het zeegat en wellicht ook schepen die in de geul beschutting zochten. In de tweede helft van de 14e eeuw werd Petten bij de Zijpe verlaten, nadat het zeegat definitief verzandde. Petten in Nolmerban ging waarschijnlijk rond 1450 verloren, als gevolg van stormvloed.

Het eigenlijke Petten bestond uit een woonkern op een duinenrij die het Hondsbos werd genoemd. Ondanks de aanwezigheid van de Oude Schoorlse Zeedijk aan de landzijde (sinds ongeveer 1250) had ook dit dorp veel te lijden van stormvloed. Bij de Sint-Elisabethsvloed in 1421 ging het hele dorp verloren, inclusief de kerk waarin ongeveer 400 mensen hun toevlucht hadden gezocht. Herbouw op een nabijgelegen plek volgde, inclusief beschermingswerken. Petten bleef kwetsbaar. In 1625 gingen ongeveer honderd huizen en de kerk verloren.

Vanaf de late middeleeuwen begon een ontwikkeling waarin het duin tussen Camperduin en Petten verdween en werd vervangen door meer landinwaarts gelegen dijken. De Hondsbosche Zeewe-

ring ligt pas sinds het einde van de 18e eeuw op de huidige plek, eerdere versies lagen westelijker (zie pag. 40).

De Pettemer bevolking leefde behalve van landbouw vooral van de zee. Men deed aan kustvisserij en verleende loodsdiens ten langs de Noordzeekust en op de Zuiderzee aan koopvaardij schepen, van en naar Amsterdam. Ook werd er zeezout gewonnen. Na 1500 verdien den dorpelingen ook aan het onderhoud aan de Hondsbosche.

Resten van oude bodems en van oude eilanden

Incidenteel komen ook resten van de overstroomde bewoning boven. Zo vond J. Westenberg omstreeks 1960 op het strand bij Grootte Keeten, ten noorden van paal 10, de resten van een middeleeuws kleidijkje waarin harde turven waren verwerkt (zie foto rechtsboven). Bij een storm bracht de branding in dezelfde periode ten noorden en zuiden van paal 10 kleigrond van een oude polder aan het licht. In de klei waren wagensporen en de hoefafdrukken van runderen duidelijk herkenbaar (zie foto rechtsmidden). Onderzoek wees uit dat het dijkje een fragment was van de vroegere oostelijke polderbedijking. In een heel vroeg stadium moet het onderdeel van de oostkant van het eiland Callantsoog zijn geweest.

Ook zijn er verklaringen van loodsen en vissers vastgelegd waarin zij vertellen dat zij op zee takken, boomstammen en wortels in hun netten vonden. Hark Wentel, Helderse zeeman, meldt in 1775: "Dat hij veelmalen met schuit en volk heeft gevist in zee, in 't noordwest of noord noordwest bij gissing 1½ of hoogstens twee mijlen van Kijkduin of de Huisduinerkerk, dat hij menigvuldige reizen heeft ontdekt dat de grond onder water daar ter plaatse zeer russig was en dat hij differente reizen heeft bevonden, dat er hout, wortels en takjes van bomen aan het viswant hingen, dat het ook eenmaal gebeurd is dat hij ter plaatse een boom met stam en wortels aan het viswant tot boven of gelijkvloers heeft gehaald, zijnde dit laatste geval wel 25 jaar geleden."

Leendert den Berger was als opzichter in dienst van de Staten van Holland en de Gecommitteerde Raden en van 1784 tot 1801 inspecteur van de haven 't Nieuwediep. Hij verklaarde dat ten noordwesten van De Koog op 'een mijl uit de wal' een plaats was die de vissers de 'Heften' noemden, waar de netten en korren vaak vastliepen. Men haalde daar stukken van oude bomen en enige keistenen op: resten van het oude eiland Huisduinen. Meer over de geschiedenis van de kust bij Huisduinen op pag. 126-131.

Branding en stroming slaan van tijd tot tijd oude, verdrinken veenbodems los van de zeebodem: veenbonken. Ook als een zware storm stukken strand en duin heeft weggeslagen komt er soms oud veen aan de oppervlakte. Toen in vroeger tijden de kustlijn eeuwenlang oostwaarts schoof wandelden de duinen over de oude veengronden heen, en kwam het veen geregeld aan de strandkant te voorschijn. In de 17e eeuw mochten de armen het zwarte veen zonder betaling als brandstof verzamelen. Daarnaast werd het strand ook verpacht. Zo verhuurde de Callantsoger dorpssecretaris Dirck van Abbestee in 1663 het aangespoelde en opgegraven veen op het grondgebied van Callantsoog aan de hoogsteieder als: "Alle opgespoelde veen ofte daryen die nu alreede aangedolven zijn, met verbod om dichter dan 25 roe (ruim 130 m) bij de Zijper Zanddijk of de duinen te delven en onder beding, dat de armen, die vanouds veenbonken op strand verzamelden, niet in hun recht belemmerd mochten worden". Tot op de dag van vandaag komen stukken veen tevoorschijn: blootgewoeld of losgeslagen van de zeebodem net voor de kust. Meer over de geschiedenis van de kust bij Callantsoog op pag. 100-103.

Petten in 1943, vlak voor de sloop door de Duitsers. Zie ook pag. 41.